

maal niet in de kranten uit die tijd voorkomen, maar in de weekbladen kwamen ze in vrijwel elk nummer voor, terwijl de krant daarvoor eigenlijk geen ruimte had. De behoefte aan rariteiten was toen groot, maar de krant kwam er niet aan tegemoet. Die was daarvoor te deftig, teveel gericht op voorlichting over politieke en belangrijke economische ontwikkelingen. De rol van de krant was tamelijk passief; als er een ziekte heerste konden autoriteiten en welwillenden zich via de krant tot het publiek wenden met goede of goed bedoelde adviezen. Als er geen ernstige kwalen geconstateerd waren zweeg de krant op het terrein van de gezondheidszorg. Dan was er alleen in de advertenties nog iets van de „medische” sfeer te proeven. Het betrouwbare gezicht dat de krant toen nog placht te trekken zal wel een reden zijn geweest waarom de wondermiddelen graag werden verkocht. Maar het zal ook wel duidelijk zijn geworden, dat het verschil tussen wat de echte medici deden en wat de kwakzalvers uithaalden vaak maar erg gering was. De kans om te genezen dank zij een middel dat de arts voor-

schreef was misschien niet eens zo erg veel groter dan wanneer men een middel gebruikte dat door een advertentie in de krant werd aangeprezen.

P. D. 't Hart

De advertenties en mededelingen, waarvan in de laatste twee afleveringen sprake is, zijn te vinden, in volgorde waarin ze zijn overgenomen, in de Utrechtse Courant van 5/1-1770, 30/5-1800, 4/3-1795, 9/3-1795, 12/4-1790, 30/1-1795, 6/7-1798, 28/10-1818.

Algemeene Konst- en Letterbode 1815, deel I, p. 302/03, id. 1816II p. 179 e.v., idem 1806II, p. 170/171.

Over Utrechtse dentisten: G. H. Bisseling, „Tandheekkundige aankondigingen uit Nederlandsche Couranten van vroeger”. In: Tijdschrift voor Tandheekkunde 1922. En: J. G. v. Cittert-Eymers, „De familie Dentz en de tandheekkunde, hoofdzakelijk te Utrecht”. In: F. E. R. de Maar e.a. Van tandmeesters en tandartsen; 100 jaar tandheekkundig onderwijs in Nederland. (Amsterdam, z.j.).

Het verdwijnen van onze patronymica

De mening dat onze patronymica voor een groot gedeelte eerst bij de invoering van de burgerlijke stand zouden zijn vervangen door familienamen die niet van de voornaam van de vader zijn afgeleid, vindt in de geschiedenis van De Bilt geen bevestiging. De eerste helft van de 18e eeuw was nog niet verstreken toen vrijwel iedereen zich daar reeds van een „eigenlijke” familienaam bediende. Honderd jaar vroeger was daarentegen het patronymicum nog algemeen gebruikelijk. Als voorbeeld daarvan laat ik hier de namen volgen van hen, die in 1646 de Biltse schepenbank bezetten:

Hermen Jans, Willem Gijsberts, Jochgum Jans, Pauwels Tonissen, Steven van Oostveen, Aelbert Gijsbertsen en Anthonis Paulsen.

Ter vergelijking nu de schepenen, die in 1746 aftraden:

Hendrik van Barneveldt, Gijsbert van Resant, Arnoldus de Greeff, Jorden Cornelisse Vos, Arien Jansz Pappelendam, Tijmen Versteeg en Gijsbert Anthonius in 't Velt.

De nominatie (voordracht of aanbeveling), die schout en schepenen in dat jaar voor de benoeming van nieuwe schepenen aan de ambachtsheer deden toekomen, zag er als volgt uit:

Arien Pauwelse van den Hoeven, Melchert van den Broek, Arien Klaasz van Strijkerbroek, Arien Versteeg, Reijer Aartse Baars, Peter Jansz in 't Velt en Jan Aartsz Verkroost.

Het verschil tussen de soorten namen in 1646 en

1746 is duidelijk. Het zou interessant zijn te weten of dit verschijnsel algemeen is, m.a.w. of het zich in dat zelfde tijdsbestek ook elders in gelijke mate voordoet en of de stad zich in dit opzicht nog onderscheidt van het platteland. Voor zover ik heb kunnen nagaan kwam dit onderwerp in het Maandblad niet eerder aan de orde.

P. H. Damsté

MAANDBLAD

oud-utrecht

52e jaargang - nummer 11 - november 1979

Voorzitter:

A. H. R. Hoogezand, Zandpad 87, Breukelen, tel. (03462) 2362.

Secretaris:

D. P. Snoep, p/a Centraal Museum, Agnietenstraat 1 Utrecht, tel. (030) 31 55 41.

Penningmeester:

J. F. J. Hoeting, Tempellaan 3, De Bilt, tel. (030) 76 06 45, girorekening 57 55 20.

Administratie:

mevr. M. Uittenbogaard-van Terwisga, Titus Brandsmalaan 17, Vleuten, tel. (03407) 1986.

Redactie:

G. J. Röhrner, p/a Alexander Numankade 199, 3572 KW Utrecht, tel. (030) 71 18 14.

C. H. Staal, Zuilenstraat 3 bis, Utrecht, tel. (030) 31 53 28.

A. H. M. van Schaik, Turkooislaan 124, Utrecht, tel. (030) 88 75 32.

E. de Jong, Kromme Nieuwe Gracht 45, Utrecht.